

I – MỤC TIÊU BÀI HỌC

- HS hiểu sơ lược về các giai đoạn phát triển của mĩ thuật hiện đại phương Tây.
- Bước đầu làm quen với một số trường phái hội họa hiện đại như : trường phái Ấn tượng, trường phái Dã thú, trường phái Lập thể,...

II – CHUẨN BỊ

1. Tài liệu tham khảo

- Chu Quang Trứ - Phạm Thị Chính - Nguyễn Thái Lai, *Lược sử Mĩ thuật và Mĩ thuật học*, NXB Giáo dục, 1998.
- *Lịch sử Mĩ thuật thế giới* (Đề cương bài giảng của Trường Cao đẳng Sư phạm Nhạc Hoạ Trung ương, 1998).
- Lê Thanh Đức, *Hội họa Ấn tượng*, NXB Giáo dục, 2001.
- Nguyễn Phúc, *Những khuynh hướng chủ yếu của Hội họa tư sản hiện đại*, NXB Văn hoá, 1978.
- Phan Khải - Phạm Cao Hoàn - Nguyễn Khoan Hồng, *70 danh họa bậc thầy thế giới*, NXB Mĩ thuật, 1999.
- *Danh nhân thế giới*, tủ sách Nghệ thuật, NXB Kim Đồng, 2000.

2. Đồ dùng dạy – học

Giáo viên

- Bộ ĐDDH Mĩ thuật 8.
- Sưu tầm tranh, ảnh về mĩ thuật hiện đại phương Tây giai đoạn từ cuối thế kỉ XIX đến đầu thế kỉ XX.

3. Phương pháp dạy – học

Sử dụng các phương pháp dạy học như các bài 2, 5, 10, 14 *Thường thức mĩ thuật*.

III – GỢI Ý TIẾN TRÌNH DẠY – HỌC

Giới thiệu bài

- GV có thể giới thiệu bài bằng các cách khác nhau, ví dụ :
 - + Vào bài trực tiếp theo nội dung hướng dẫn.
 - + Cho HS xem một số tranh về thời kì này, đặt câu hỏi đơn giản (Tranh vẽ như thế nào ? Có hiểu được nội dung không ? Biết về nguồn gốc hoặc tên các tranh chưa ?).
- Khi giới thiệu, GV cần chú ý tới các đặc điểm sau :
 - + Về lịch sử
Đây là giai đoạn có những biến chuyển sâu sắc ở châu Âu với các sự kiện lớn như : Công xã Pa-ri (1871), Chiến tranh thế giới lần thứ nhất (1914 – 1918), Cách mạng XHCN tháng Mười Nga (1917).
 - + Về nghệ thuật
Những biến động về chính trị, xã hội đã tác động đến tâm lí con người. Cuộc đấu tranh giữa các khuynh hướng trong triết học, văn học, nghệ thuật,... đã diễn ra quyết liệt. Riêng trong mĩ thuật, đây cũng là thời kì chứng kiến sự ra đời và kế tiếp lẫn nhau giữa các trào lưu nghệ thuật mới.
 - + Bài này giới thiệu một số trường phái mĩ thuật tiêu biểu của mĩ thuật hiện đại phương Tây từ cuối thế kỉ XIX đến đầu thế kỉ XX.

Hoạt động 1

Hướng dẫn HS tìm hiểu vài nét về trường phái hội họa Ấn tượng

- GV lưu ý những nội dung sau :
 - + Từ những năm sáu mươi của thế kỉ XIX, một nhóm các họa sĩ trẻ ở Pa-ri (Pháp) đã tỏ ra không chấp nhận lối vẽ kinh điển “khuôn vàng thước ngọc” của các họa sĩ lớp trước. Họ vẽ người và cảnh thực bên ngoài thay cho việc vẽ người mẫu ở trong phòng với phản cảnh cảnh ở đằng sau đợc vẽ theo cách nghĩ của họa sĩ.
 - + Các bức tranh vẽ ngoài trời của các họa sĩ Pi-xa-rô (Pissaro), Ma-nê (Manet), Mô-nê (Monet), Đờ-ga (Degas),... đã bị Phòng triển lãm Quốc gia Pháp từ chối không trưng bày và bị phê phán.

- + Người ta lấy tên “Ấn tượng” từ bức tranh cùng tên *Ấn tượng mặt trời mọc* của họa sĩ Mô-nê trong cuộc triển lãm của các họa sĩ trẻ tại Pa-ri năm 1874 để đặt cho trường phái mới này.
- Phân tích những nét mới của trường phái hội họa Ấn tượng, GV nhấn mạnh các điểm sau :
 - + Họa sĩ theo trường phái Ấn tượng cho rằng màu sắc thiên nhiên luôn luôn biến đổi tùy thuộc vào ánh sáng, khí quyển. Vì thế các họa sĩ rất chú trọng ánh sáng, đặc biệt là ánh sáng mặt trời chiếu vào con người và cảnh vật.
 - + Về chủ đề, hội họa Ấn tượng dứt khoát đi vào cuộc sống đương đại, trước hết là những sinh hoạt của con người và phong cảnh thiên nhiên với bảng màu trong sáng.
 - + Một số tác phẩm tiêu biểu của trường phái này là *Nhà thờ lớn Ru-văng*, *Hoa súng*, *Ấn tượng mặt trời mọc* của họa sĩ Ma-nê, *Người Pa-ri* của họa sĩ Rơ-noa (Renoir), *Ngôi sao* của họa sĩ Đò-ga, *Bán khoả thân* của họa sĩ Rơ-noa,...

Trường phái hội họa Tân Ấn tượng

Một số họa sĩ chưa thật bằng lòng với những khám phá, sáng tạo của hội họa Ấn tượng, họ tiếp tục tìm kiếm sâu hơn với những dấu ấn cá nhân riêng biệt. Đó là *trường phái Tân Ấn tượng* mà đại diện là các họa sĩ Xor-ra (G. Seurat) và Xi-nhắc (P. Signac).

- Các họa sĩ theo trường phái này dùng những chấm màu nguyên chất (đỏ, vàng, lam,...) và kiên trì ngồi chấm hàng trăm, hàng ngàn chấm nhỏ cho đến khi đạt được hiệu quả mong muốn ;
- Các tác phẩm tiêu biểu : *Chiều chủ nhật trên đảo Gor-rang*, *Sân khấu*, *Tắm* của họa sĩ Xor-ra ; *Phòng ăn* của họa sĩ Xi-nhắc,...

Trường phái hội họa Hậu Ấn tượng

Một số họa sĩ xuất hiện sau, muốn vượt qua những giới hạn của hội họa Ấn tượng để tìm ra con đường đi khác. Đó là các họa sĩ *Hậu Ấn tượng*. Tiêu biểu là các họa sĩ Pôn Xê-dan (Paul Cézanne), Pôn Gô-ganh (Paul Gauguin) và Vanh-xâng Van Gogh (Vincent Van Gogh).

- Trong lịch sử mỹ thuật, các họa sĩ Hậu Ấn tượng chiếm một vị trí quan trọng, tiên phong trong cách dùng màu và kĩ thuật thể hiện, có ảnh hưởng lớn đến các thế hệ họa sĩ sau này.

- Một số bức tranh tiêu biểu như : *Chiếc cầu bắc qua Mác-nu ở Crê-tê-ô*, *Các cô gái tắm*, *Chân dung tự họa* của họa sĩ Xê-dan ; *Con ngựa trắng*, *Ngày thần*, *Chúng ta từ đâu tới ?* *Chúng ta làm gì ?* *Chúng ta sẽ đi về đâu ?* của họa sĩ Gô-ganh và *Hoa hướng dương*, *Quán cà phê đêm*, *Cánh đồng Ô-ve* của họa sĩ Van Gogh,...

Hoạt động 2

Hướng dẫn HS tìm hiểu vài nét về trường phái hội họa Dã thú

- GV có thể đặt câu hỏi trước : Vì sao lại gọi là Dã thú ? Có thể để HS trả lời, cũng có thể GV giải thích ngay :

+ Năm 1905, trong cuộc triển lãm “Mùa thu” ở Pa-ri của các họa sĩ trẻ, một phòng tranh đầy màu sắc rực rỡ đến chói mắt, có một bức tượng đồng nhỏ tạc theo phong cách nuột nà. Một nhà phê bình gọi đây là bức tượng nằm trong chuồng dã thú và từ đó cái tên *Dã thú* được đặt cho trường phái hội họa mới này.

- Về đặc điểm của trường phái hội họa Dã thú, GV chú ý đến các điểm sau :

+ Dưới con mắt của họa sĩ theo trường phái Dã thú, hiện thực xã hội quá phức tạp, còn thiên nhiên thì muôn hình muôn vẻ. Cần phải làm cho hiện thực rối ren ấy trở nên gần gũi, dễ hiểu đối với mọi người. Vì thế họ học cách nhìn thực tế qua đôi mắt hồn nhiên, tươi vui của trẻ thơ trong sáng tạo nghệ thuật.

+ Các họa sĩ bỏ cách vẽ vờn khói, sáng tối trong tranh. Mỗi quan tâm chủ yếu của họ là việc chọn màu sắc : những mảng màu nguyên sắc gay gắt, những đường viền mạnh bạo, dứt khoát.

+ Tiêu biểu cho trường phái hội họa Dã thú là Ma-tít-xơ (Matisse) Vla-manh (Vlaminck), Van Đôn-ghen (Van Dongen), Mác-kê (Marquet), Đuy-phi (Dufy),... ;

+ Các tác phẩm tiêu biểu là : *Thiếu nữ mặc áo dài trắng*, *Cá đỏ* của họa sĩ Ma-tít-xơ ; *Bến tàu Phê-cum*, *Hội hoá trang ở bãi biển* của họa sĩ Mác-kê ; *Sân quần ngựa*, *Thuyền buồm ở Đô-vin* của họa sĩ Đuy-phi,...

- GV kết luận :

Trường phái hội họa Dã thú sử dụng phép giản ước và cách dùng màu nguyên sắc với hi vọng sáng tạo ra một nền hội họa mới. Tranh của họ có ảnh hưởng tới các họa sĩ các thế hệ sau này.

Hoạt động 3

Hướng dẫn HS tìm hiểu vài nét về trường phái hội họa Lập thể

– GV giới thiệu các nội dung chính sau :

+ Hội họa Lập thể ra đời tại Pháp năm 1907, tiếp theo trường phái hội họa Dã thú.

+ Gọi là *Lập thể* vì các họa sĩ đã dựa trên cơ sở của bản phác hình hình học để diễn tả tất cả : cảnh vật, dung mạo con người, nhà cửa,... Các họa sĩ đi tìm một cách diễn tả mới, muốn “trốn thoát” khỏi sự lệ thuộc vào đối tượng miêu tả để tìm ra các hình thể cơ bản nhất, bản chất nhất của sự vật. Đó là hiện thực mà người ta chỉ cảm thấy và nhận biết chúng.

– Có công sáng lập ra khuynh hướng hội họa Lập thể là họa sĩ Brắc-cơ (G.Bracque) và Pi-cát-xô (Picasso), họ chịu ảnh hưởng mạnh mẽ của các họa sĩ Hậu Ảnh tượng.

– GV dựa vào ĐDDH và SGK để giới thiệu bức tranh “*Những cô gái ở A-vi-nhông*” của họa sĩ Pi-cát-xô :

Bức tranh vẽ năm 1907, đánh dấu sự ra đời và phát triển của trường phái hội họa Lập thể. Hình dáng năm cô gái ở bức tranh (ba cô bên trái, hai cô bên phải) được phác họa nhiều hình kế tiếp bằng những nét, mảng theo khối hình học, các khuôn hình chữ nhật, hình tam giác,... Chiếc màn cuốn thành nhiều mảng nhỏ với màu sắc xanh thăm và những chấm màu sáng, tạo dáng dấp hình lăng trụ thuỷ tinh. Họa sĩ đã dùng màu vàng cam, vàng nâu để biểu lộ sắc thái của thân hình các cô gái.

– Một số tác phẩm tiêu biểu của hội họa Lập thể : *Đàn ghi ta, Chân dung Kan-oai-lor, Đĩa đựng hoa quả* của họa sĩ Pi-cát-xô ; *Người đàn bà và cây đàn ghi-ta* của họa sĩ Brắc-cơ.

– GV kết luận :

+ Những biến động sâu sắc của xã hội châu Âu cuối thế kỉ XIX đầu thế kỉ XX đã tác động mạnh đến sự ra đời của các trường phái mĩ thuật mới.

+ Các họa sĩ trẻ luôn là những người tìm tòi, sáng tạo ra những trào lưu nghệ thuật mới khác với lối vẽ kinh điển của lớp họa sĩ đi trước.

- + Các trường phái hội họa Ấn tượng, Dã thú, Lập thể đã có những đóng góp tích cực cho sự phát triển mĩ thuật hiện đại.

Hoạt động 4

Dánh giá kết quả học tập

Đây là bài học khó, GV tìm những câu hỏi đơn giản, dễ hiểu để cung cấp kiến thức cho HS. Có thể đặt câu hỏi về tên các họa sĩ, tên một số tác phẩm của từng trường phái hội họa trong bài.

Bài tập về nhà

- HS đọc bài trong SGK, vở ghi chép.
- Sưu tầm thêm tranh, ảnh và bài viết liên quan đến nội dung bài học để hiểu thêm về các trường phái trong hội họa.
- Chuẩn bị cho bài sau.

Ghéc-ni-ca. Tranh sơn dầu của Pi-cát-xô